

Päiväys/ 2.5.2023
Datum

Dnro/Dnr TRAFICOM/482889/03.06.06/2022

Määräyksen tausta ja säädösperusta

Määräyksellä asetetaan määräajat, joiden kuluessa palvelupaikan ylläpitäjän on annettava palvelun hakijan esittämään pyyntöön vastauksensa. Säätelyelin on antanut asiasta aikaisemmin ohjeen.

Raideliikennelain (1302/2018) 133 §:n mukaan rautatiealan säätelyelimen, jäljempänä säätelyelin, on asetettava määräaika, jonka kuluessa palvelupaikan ylläpitäjän on annettava palvelun hakijan esittämään pyyntöön vastauksensa. Pykälää muutettiin lainmuutoksella (30.12.2020/1254), jossa säätelyelimelle annettiin mahdollisuus antaa tarkempia määräyksiä palvelupyyntöhakemuksiin vastaamisen enimmäisajoista. Muilta osin määräys perustuu komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2017/2177, jäljempänä palvelupaikka-asetus, 9 artiklaan sekä yhtenäisestä eurooppalaisesta rautatiealueesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/34/EU, jäljempänä direktiivi, 13 ja 48 artiklaan sekä liitteeseen II.

Säätelyelimen asettamat määräajat koskevat palvelupaikka-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisesti rautatiemarkkinadirektiivin liitteen II 2 kohdassa lueteltuja rautatieliikenteeseen liittyviä palvelupaikkoja ja niissä tarjottavia palveluja:

- a) matkustaja-asetat ja niihin kuuluvat rakennukset ja muut tilat, mukaan lukien matkatietopalvelut ja soveltuvat tilat lipunmyyntipalveluille
- b) tavaraliikenneterminaalit,
- c) järjestelyratapihat ja junanmuodostuslaitteet ml. vaihtotyölaiteet,
- d) varikkosivuraiteet (seisontaraiteet),
- e) huoltotilat, lukuun ottamatta perusteellisen huoltopalvelun tiloja, jotka on tarkoitettu suurnopeusjunien tai muun tyyppisen erityisiä tiloja edellyttävän liikkuvan kaluston huoltoon,
- f) muut tekniset laitteet, ml. puhdistus- ja pesulaitteet,
- g) rautatietoimintaan liittyvät meri- ja sisävesisatamien varusteet,
- h) pelastus- ja avustustoiminnot ja niiden edellyttämät varusteet, ja
- i) tankkauspalvelut ja polttoaineen toimittaminen näihin palveluihin, josta perittävät maksut on erotettava laskuissa polttoaineen tankkauksesta perittävistä maksuista.

Kohdassa h) on huomioitu rautatiemarkkinadirektiivin suomenkielisen version käännösvirhe.

Määräyksen tavoite

Säätelyelin pitää tarkoituksenmukaisena, että asiasta annetaan ohjeen sijasta sitova määräys, jota palvelupaikkojen ylläpitäjien tulee noudattaa. Määräyksellä osaltaan varmistetaan palvelupaikkojen käyttäjien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu.

Muut toteuttamisvaihtoehdot

Vaihtoehtona on jatkaa palvelupyyntöhakemusten määräaikojen säätelyä nykyisellä ohjeella. Määräyksen sijaan annettava ohje ei kuitenkaan ole palvelupaikkojen ylläpitäjiä sitovaa normistoa eikä tämä siten varmista kaikissa tilanteissa riittävästi palvelupaikkojen käyttäjien tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua.

Määräyksen valmistelu

Valmisteluvaiheessa sidosryhmiä on kuultu julkaisemalla määräysluonnos lausuntopalvelussa, säätelyelimen internetsivulla sekä lähettämällä lausuntopyyntö suoraa keskeisille sidosryhmille.

Lausuntopalaute

Määräysluonnoksesta antoivat lausuntonsa Kotkan kaupunki, HaminaKotka Satama Oy, liikenne- ja viestintäministeriö, Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL), Väylävirasto, Suomen Satamaliitto ry, CHS Solutions Oy, Satamaoperaattorit ry sekä West-Orient Cargo Handling.

Kotkan kaupungilla ja Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL) ei ollut määräysluonnoksen osalta lausuttavaa. HaminaKotka Satama Oy ja liikenne- ja viestintäministeriö kannattivat määräysluonnosta sellaisenaan.

Muissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota määräajan pituuteen, erityisesti paljon selvittelyä vaativien palveluhakemuksien osalta pidettiin 14 päivän määräaika haastavana. Osassa lausunnoissa toivottiinkin 30 päivän määräaika määräysluonnoksessa esitetyn 14 päivän sijasta.

Väylävirasto toivoi lisäksi perustelumuiistioon kirjattavan, että määräaika alkaa kulua vasta siitä, kun palvelupaikan ylläpitäjä on saanut kaikki tarvittavat tiedot palveluhakemuksen käsittelemiseksi. Lisäksi Väylävirasto toivoi määräyksen voimaantuloon riittävää siirtymäaika.

Satamaoperaattorit ry esitti lisäksi, että määräystä ei anneta vaan jatketaan entisellä ohjeella.

Määräyksessä käytettävät määritelmät

- a) **Palvelupaikan ylläpitäjällä** tarkoitetaan julkista tai yksityistä yhteisöä, joka vastaa yhden tai useamman palvelupaikan hallinnoinnista tai tarjoaa palvelujen hakijalle rautatieliikenteen tuki- ja huoltopalveluja. Palvelupaikan ylläpitäjä on määritelty direktiivin 3 artiklan 11-kohdassa sekä raideliikennelain 4§:n 23 -kohdassa.

- b) **Palvelujen hakijalla** tarkoitetaan julkista tai yksityistä yhteisöä tai toiminnanharjoittajaa, kuten ratakapasiteetin hakijaa, rautatieliikenteen harjoittajaa, liikenteen palveluista annetun lain 182 §:ssä tarkoitettua toimivaltaista viranomaista, koulutuspalveluita tarjoavaa oppilaitosta, toista palvelupaikan ylläpitäjää ja muuta palvelua tarvitsevaa tahoa, joka hakee palvelupaikan ylläpitäjältä sen tarjoamia rautatieliikenteen tuki- ja huoltopalveluja omaan käyttöönsä tai toisen rautatieliikenteen harjoittajan taikka oppilaitoksen käyttöön ja joihin sovelletaan palvelupaikkojen ja rautatieliikenteeseen liittyvien palvelujen käyttöoikeudesta annettua komission täytäntöönpanoasetusta (EU) 2017/2177. Palveluiden hakija on määritelty raideliikennelain 4 §:n 21-kohdassa.
- c) **Palvelupaikalla** tarkoitetaan rakennelmaa, mukaan lukien maa-alueet, rakennukset, palvelupaikan sisäiset raiteet sekä muut laitteet, joka on kokonaan tai osittain järjestetty rautatieliikenteen harjoittajille rautatiemarkkinadirektiivin liitteen II 2-4 kohdassa tarkoitettun palvelun tarjoamiseen. Palvelupaikka on määritelty direktiivin 3 artiklan 11-kohdassa sekä raideliikennelain 4 §:n 22-kohdassa.
- d) **Palvelupaikan kuvauksella** tarkoitetaan asiakirjaa, jossa esitetään tarvittavat yksityiskohtaiset tiedot palvelupaikkojen ja rautatieliikenteeseen liittyvien palvelujen käyttöoikeuden saamiseksi. Palvelupaikan kuvaus on määritelty palvelupaikka-asetuksen 3 artiklan 3-kohdassa.
- e) **Myöhästyneellä hakemuksella** tarkoitetaan palvelupaikan tai rautatieliikenteeseen liittyvän palvelun käyttöoikeutta koskevaa hakemusta, joka on jätetty kyseisen palvelupaikan ylläpitäjän hakemusten jättämiselle määrittelemän määräajan päättymisen jälkeen. Myöhästynyt hakemus on määritelty palvelupaikka-asetuksen 3 artiklan 11-kohdassa.
- f) **Ad-hoc -hakemuksella** tarkoitetaan sellaisen palvelupaikan tai rautatieliikenteeseen liittyvän palvelun käyttöoikeutta koskevaa hakemusta, joka liittyy yhtenäisestä eurooppalaisesta rautatiealueesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/34/EU 48 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun yksittäistä rautatiereittiä koskevaan reittihakemukseen. Ad-hoc -hakemus on määritelty palvelupaikka-asetuksen 3 artiklan 10-kohdassa.

Määräyksen sisältö

Määräys on tiiviimpi kuin aiemmin annettu sääntelyelimen ohje, lisäksi määräys poikkeaa sisällöllisesti jonkin verran ohjeesta. Komission täytäntöönpanoasetuksen tekstit on määräyksessä korvattu säädösviittauksilla. Keskeisin sisällöllinen muutos on se, että palvelupaikoille asetetaan yksi 30 päivän määräaika riippumatta siitä millaisia selvittelyjä palvelupyyntöön vastaaminen aiheuttaa. Ohjeessa yksinkertaisemmalle palvelupyntöhakemukselle, jonka käsittely ei vaadi erityistä selvittelyä, asetettiin 14 päivän määräaika. Komission täytäntöönpanoasetus ei kuitenkaan mahdollista sitä, että samalle palvelupaikalle ja/tai palvelulle asetetaan useampi kuin yksi määräaika. Määräyksessä on lisäksi päivitetty säädösviitaukset muuttuneiden säädösten mukaisiksi.

Määräajat palvelupyntöhakemuksiin vastaamiselle

Palvelupaikka-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan, palvelupaikan ylläpitäjän on, saatuaan kaikki tarvittavat tiedot, vastattava hakemukseen sääntelyelimen asettamassa kohtuullisessa ajassa.

Palvelupyynnönhakemuksiin vastaaminen

Lausuntopalautteen perusteella, alkuperäisestä määräyslunnoksesta poiketen, sääntelyelin asettaa 14 päivän määräajan sijasta 30 päivän määräajan, jonka kuluessa palvelupaikan ylläpitäjän on annettava palvelun hakijan esittämään pyyntöön vastauksensa. 30 päivän määräaika on käytössä myös useissa EU-maissa. Määräajan pidentämisestä huolimatta määräyksellä on tarkoitus tukea lain tavoitetta nopeasta pyyntöön vastaamisesta ja luoda vastaamiselle takaraja. Raideliikennelain 133 §:n 2 momentin mukaan palvelupyynnönhakemuksiin on aina vastattava mahdollisimman pian riippumatta asetetusta määräajasta. Sääntelyelimen asettama 30 päivän määräaika tulee sovellettavaksi erityisesti monimutkaisemmissa tilanteissa, joissa palvelupyynnöön vastaaminen vaatii selvittelyjen tekemistä. Yksinkertaisissa palvelupyynnönhakemuksissa 30 päivän määräaika ei käytännössä sovelleta, koska palvelupyynnöön voidaan vastata huomattavasti lyhyemmässä ajassa.

Palvelupaikka-asetuksen 9 artiklan 4 kohdan mukaan rautatiemarkkinadirektiivin liitteen II 2 kohdan e alakohdan mukaisia huoltotiloja koskeviin hakemuksiin vastaamisen määräaika alkaa siitä, kun liikkuvan kaluston tekninen yhteensopivuus kyseisten tilojen ja varusteiden kanssa on arvioitu ja asiasta on ilmoitettu hakijalle.

Myöhästyneisiin palvelupyynnönhakemuksiin vastaaminen

Palvelupaikan ylläpitäjä voi määrittellä direktiivin liitteessä II olevan 2 kohdan a–d ja f–i alakohdassa lueteltujen palvelupaikkojen ja rautatieliikenteeseen liittyvien palvelujen käyttöoikeutta koskevien hakemusten jättämiselle vuotuisen määräajan.

Määräyksellä sääntelyelin asettaa 30 päivän määräajan, jonka kuluessa palvelupaikan ylläpitäjän on annettava palvelun hakijan esittämään pyyntöön vastauksensa, kun kyseessä on vuotuisesta määräajasta myöhästynyt hakemus. Rataverkon haltijan myöhästyneille hakemuksille soveltamaa määräaika on kuitenkin noudatettava myös palvelun hakijan esittämään pyyntöön vastaamiseen, mikäli se on lyhyempi kuin sääntelyelimen asettama 30 päivän määräaika.

Ad hoc -hakemuksiin vastaaminen

Sääntelyelin ei aseta rautatiemarkkinadirektiivin liitteen II 2 kohdan a–d ja f–i alakohdassa lueteltujen palvelupaikkojen ja palvelujen käyttöoikeutta koskevien ad hoc -hakemusten vastaamiselle erillistä määräaika.

Palvelupaikka-asetuksen 9 artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan palvelupaikan ylläpitäjän on tällaisessa tilanteessa vastattava hakemukseen rautatiemarkkinadirektiivin 48 artiklan 1 kohdan mukaisesti mahdollisimman pian, kuitenkin viiden työpäivän kuluessa.

Hakija voi tehdä ad hoc -hakemuksen useista rautatieliikenteeseen liittyvistä palveluista, joita tarjotaan samassa palvelupaikassa ja ilmoittaa, että ainoastaan palveluiden samanaikainen käyttöoikeuden myöntäminen on tarkoituksenmukaista. Tällaisessa tilanteessa kaikkien palvelupaikan ylläpitäjien, joita asia koskee, mukaan lukien rautatiemarkkinadirektiivin II liitteen 3 ja 4 kohdassa lueteltujen lisä- ja oheispalvelujen tarjoajat, on vastattava hakemuksiin mahdollisimman pian, kuitenkin viiden työpäivän kuluessa.

Palvelupyöntöhakemukseen vastaamisen vaiheet

Palvelupyöntöhakemukseen vastaamisen määräaika alkaa kulua, kun palvelupaikan ylläpitäjä on saanut kaikki tarvittavat tiedot palvelupaikan käyttöoikeus- tai palvelupyöntöä koskien. Tilanteista riippuen vastaus ja sen sisältö voivat vaihdella. Tässä määräyksessä asetettu määräaika sisältää seuraavassa luetellut, palvelupaikka-asetuksen 10-13 artiklan mukaiset palvelupyöntöön vastaamisen vaiheet.

1. Palvelupaikka-asetuksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan, jos hakemus on ristiriidassa toisen hakemuksen kanssa tai koskee jo myönnettyä palvelupaikan tai palvelun kapasiteetin käyttöoikeutta, palvelupaikan ylläpitäjän on pyrittävä asianomaisten hakijoiden kanssa keskustelemalla ja koordinoimalla varmistamaan parhaan mahdollisen vastineen antaminen kaikkiin hakemuksiin. Palvelupaikka-asetuksen 10 artiklan 3 kohdan mukaan kapasiteetin maksimoimiseksi palvelupaikan ylläpitäjän on harkittava tällaisessa tilanteessa eri vaihtoehtoja, joita voivat olla mm. järjestelyt vaihtoehtoiselle aikataululle, aukioloaikojen tai vuorojärjestelyjen muuttamiselle, jos se on mahdollista tai oman palvelutuotannon sallimiselle palvelupaikassa.
2. Palvelupaikka-asetuksen 11 artiklan mukaan palvelupaikan ylläpitäjä voi määrittää ensisijaisuusperusteita kapasiteetin käyttöoikeuden myöntämiseksi. Ensisijaisuusperusteiden on oltava syrjimättömiä ja puolueettomia ja ne tulee olla julkaistuna palvelupaikan kuvauksessa. Nämä ensisijaisuusperusteet voidaan ottaa huomioon ristiriitaisten hakemusten tapauksessa, jos koordinoitimenettely ei ole mahdollistanut hakemuksiin vastaamista.

Tämän vaiheen lopputuloksena palvelupaikan ylläpitäjä joko pystyy tarjoamaan palvelun hakijan tarpeita vastaavan kapasiteetin tai sitten edetään seuraavassa esitettyihin vaiheisiin.

3. Jos palvelupaikan ylläpitäjä ei voi vastata palvelupaikan tai palveluiden käyttöoikeutta koskevaan hakemukseen koordinoitimenettelyllä, palvelupaikan ylläpitäjän ja hakijan on yhdessä arvioitava, onko käytettävissä toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja (palvelupaikka-asetus 12 artikla 2 kohta). Selvitettäessä toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja palvelupaikan ylläpitäjän on esitettävä mahdollisia vaihtoehtoja, jotka voivat perustua muiden palvelupaikkojen kuvauksiin tai hakijan mahdollisesti antamiin tietoihin (palvelupaikka-asetus 12 artikla 3 kohta).

Palvelupaikan ylläpitäjä voi evätä palvelupyöntöhakemuksen syistä, joista säädetään palvelupaikka-asetuksen 13 artiklassa.

4. Jos palvelupaikan ylläpitäjä ja hakija toteavat, että palvelupaikkaa tai palvelua koskevaan hakemukseen ei ole toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja ja koordinoitimenettely ei ole mahdollistanut palvelupaikan tai siellä tarjottavan palvelun käyttöoikeutta koskevaan hakemukseen vastaamista, palvelupaikan ylläpitäjä voi evätä hakemuksen.
5. Jos palvelupaikan ylläpitäjä ja hakija eivät pääse sopuun toteuttamiskelpoisesta vaihtoehdosta, palvelupaikan ylläpitäjä voi evätä hakemuksen ilmoittamalla vaihtoehdot, joita se pitää toteuttamiskelpoisena.

Hakija voi yllä mainituissa tilanteissa tehdä valituksen sääntelyelimelle.

6. Lisäksi, jos palvelupaikan ylläpitäjä ja hakija ovat yhteisesti yksilöineet toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja, palvelupaikan ylläpitäjä voi evätä hakemuksen.

Määräyksen vaikutukset

Määräyksen arvioidaan osaltaan vahvistavan palvelupaikkojen käyttäjien tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua.

Määräyksellä ei arvioida olevan vaikutuksia turvallisuuteen, ympäristöön tai tasa-arvoon.

Määräyksen aikataulu/voimaantulo

Määräys tulee voimaan 1.6.2023 ja on voimassa toistaiseksi.

Lakimies Marko Sillanpää, s-posti marko.sillanpaa(at)traficom.fi; puh. 029 534 5210